

Олег Семенович ПАДАЛКА

Перший проректор з організації навчально-виховної роботи і економіки Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, заслужений працівник освіти України.

First Vice Rector for Organization of Educational Work and Economy at the National Pedagogical Dragomanov University, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Corresponding Member of the NAPS of Ukraine, Honored Educator of Ukraine

Володимир Васильович КУЛІШОВ

Професор кафедри міжнародної економіки Криворізького національного університету, доктор педагогічних наук, кандидат економічних наук, академік Академії наук вищої освіти України, заслужений працівник освіти України.

Professor of the International Economy Department of the Kryviy Rig National University, Doctor of Pedagogical Sciences, Candidate of Economical Sciences, Academician of the Higher Education Academy of Sciences of Ukraine, Honored Educator of Ukraine

НАЦІОНАЛЬНА ТА ЄВРОПЕЙСЬКА ОСВІТА: ЗДОБУТКИ ТА НАДБАННЯ

У статті розглядаються питання розбудови національної освіти в контексті інноваційного оновлення її змісту, аналізується сучасний стан розвитку освіти, обґрунтовуються напрями вдосконалення парадигми розвитку вищої освіти, поглиблений її зв'язок із практикою ринкових трансформацій, нормативної узгодженості із європейськими стандартами, здобутки та перспективи в умовах інтеграції до європейської освітньої системи.

Трансформації сучасних моделей економічного розвитку, посилення ролі та потужності впливу механізмів міжнародного та національного регулювання на розвиток національних економік, інтернаціоналізація науково-технологічного процесу, становлення інформаційного суспільства здійснюють значний вплив на формування та утвердження нової парадигми освіти, посилення її конкурентоспроможності на ринку освітніх послуг. Тобто, йдеться, про те, що на перше місце має бути поставлене знання як найбільш прогресивний, демократичний і доступний компонент, що відповідає сучасній фазі розвитку суспільства, щоб забезпечувати створення та функціонування економічної тріади – “економіки розуму”, “економіки думки”, “економіки знань”. Відтак в епоху “суспільства знань” нагальною стає проблема формування “інноваційної людини” [1, с. 175].

В сучасному суспільстві усвідомлюється необхідність впровадження інноваційної моделі розвитку економіки. І це, безумовно, добре. Хоча й недостатньо. Потрібні

конкретні дії. І найбільш ефективними вони будуть тоді, коли всі зрозуміють, що інноваційність формування навичок в учнів та професійних компетентностей у студентів ВНЗ не зводиться суто до економічної сфери, вона має значно ширший зміст. Інноваційність охоплює буквально всі сфери життя і передбачає утвердження відповідного способу життя людини, всього суспільства в цілому. Без цілісного погляду на інноваційність неможливо забезпечити стабільний і ефективний розвиток власне економіки. Суспільна свідомість потребує утвердження змінності, динамізму як адекватної сучасності риси життя, лише через яку держава і може забезпечити сталий розвиток, стабільно конкурентоспроможне й успішне суспільство. І навпаки, консерватизм, незмінність веде до відсталості, виштовхує і окрему людину, і суспільство, та й країну загалом за межі розвинутого світу. Звідси зрозуміло, що, окрім науки, у забезпеченні інноваційного типу розвитку економіки і суспільства в

цілому провідну роль відіграє освіта [2, с. 75].

Через освіту (профільну середню, вищу) ми повинні підготувати інноваційну людину, здатну і бажаючу творити і сприймати зміни нововведень, технологій, інформації, знань, самих обставин життя. Але для того, щоб готувати людину і суспільство до інноваційного типу життя, необхідно модернізувати саму освіту. І модернізація освітянської діяльності, що продовжується у нашій країні згідно з Національною стратегією розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки, якраз і покликана осучаснити освітянську діяльність з огляду на інноваційність.

Розробка Національної стратегії розвитку освіти зумовлена необхідністю кардинальних змін, спрямованих на підвищення якості і конкурентоспроможності освіти, вирішення стратегічних завдань, що стоять перед національною системою освіти в нових економічних і соціокультурних умовах, інтеграцію її в європейський і світовий освітній простір [3, с. 2].

Формування європейського і світового освітнього простору – це процес об'єднання історично відокремлених і відмінних між собою національних освітніх ринків у один великий освітній простір, функціонування якого забезпечуватиметься за рахунок використання таких ресурсів і джерел, як інформація, знання, освіта. Отже, оновлення змісту освіти зумовлено зростанням її функціональної ролі в забезпеченні економічного та соціального прогресу суспільства, істотним впливом її на людину та суспільство. Нові вимоги до освіти потребують і відповідних змін у вітчизняній освіті.

По-перше. Необхідно перебудовувати спрямованість навчального процесу. Та обставина, що людство вступило в період, коли зміна ідей, технологій, знань відбувається скоріше, ніж зміна одного людського покоління, означає, що ні в школі, ні в найкращому університеті неможливо навчити людину на все життя. А це означає, що нині недостатньо зосереджувати увагу в закладах освіти лише на засвоєнні певної суми знань. Водночас треба домогтися реалізації у ході навчального процесу ще однієї функції – навчити людину вчитися впродовж життя, самостійно засвоювати нові знання і нову інформацію, виробити потребу в цьому. Людина розумна (*homo sapiens*) у XXI столітті – людина, яка навчається все своє життя.

І ще одне: слід навчити майбутнього фахівця використовувати засвоєні знання для практичного життя, як професійного, так і громадського. У такому разі знання перетворюються у безпосередню основу діяльності, що врешті-решт лежить в основі інноваційного розвитку в будь-якій сфері.

Саме в процесі оновлення змісту освіти Міністерством освіти і науки України та Національною Академією педагогічних наук України був здійснений перегляд стандартів, навчальних планів і програм для кожного класу загальноосвітньої школи з тим, щоб реалізувати названі функції.

Позитивними в контексті розбудови інноваційної освіти є приклади поширення економічних знань для дітей у дошкільних закладах та молоді завдяки запропонованому проекту “Економічне мислення українця”, до складу якого мають увійти серії: “Економічна абетка

українця”, “Економічний буквар українця”, “Економічна читанка українця”, “Економічна хрестоматія українця” та інше (надалі цей проект може стати континентальним проектом “Економічне мислення європейця”) [4, с. 11].

В середній школі на рівні із загальноприйнятою програмою “Економіка” для 10-11 класів, вивчається курс “Основи банківської справи”, запропонований Національним банком України, а Міністерством доходів і зборів України впроваджується для учнів 9-х класів курс “Основи податкових знань”.

Особливої уваги потребує і вивчення поряд з державною українською іноземної мови (мов) широкого міжнародного розповсюдження. Інноваційність утверджується в світі, який є все більш глобалізованим. І без уміння спілкуватись з іншими країнами, швидко перебирати кращий досвід, знання, неможливо забезпечити інноваційну економіку в окремій країні, бути конкурентоспроможним. Ось чому чотири роки тому в перших класах було введено вивчення іноземної мови. Передбачається розширення мережі європейських класів (European sections), створення віртуальних програм для вчителів іноземних мов та вчителів-предметників (фізиків, математиків, хіміків тощо), що спонукає учнів отримати можливість вивчати та використовувати кілька іноземних мов [3, с. 36].

По-друге. Інноваційна модель розвитку вимагає формування особистості, здатної до самостійної і ефективної діяльності. Треба переглянути ставлення у навчальному процесі (як і часто в сім'ї, суспільстві) до учня, щоб сприяти вихованню не сліпо слухняного учня, а особистості,

котра б діяла свідомо і самостійно, на основі власного аналізу ситуації, отриманих знань.

По-третє. Інноваційна складова у засвоєнні знань повинна мати обов'язково творчий характер, адже лише творчо розвинута людина здатна бути інноваційно ефективною. Звідси необхідність розпізнання і розвитку творчих здібностей кожного учня чи студента.

Слід максимально наблизити навчання і виховання кожного учня до його сутності, здібностей та особливостей. На наш погляд, цей принцип має бути визначальним при проведенні будь-яких змін в освіті. Бо саме він дозволить досягти найвищої якості освіти і, що надзвичайно важливо, не всупереч природі кожної людини, а завдяки її пізнанню й розвитку.

Формування індивідуальної траєкторії набуття знань в університетах передбачено також вимогами Болонського процесу.

По-четверте. Успішно функціонувати в інноваційній економіці людина не зможе без відповідної технологічної готовності. Тут надзвичайно важливим, а може, і головним пріоритетом розвитку освіти є впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, що забезпечують удосконалення навчально-виховного процесу, доступність та ефективність освіти.

Саме інформаційні технології забезпечують учням і студентам вільний доступ до різноманітної інформації, роботу з різними джерелами інформації в інтерактивному режимі, набуття навичок розв'язання різноманітних проблем на основі їх всебічного дослідження і аналізу, здобуття

певних знань з різноманітних галузей, одним словом – готують людину до сприйняття та генерації нових ідей.

Наступне завдання ще складніше. Необхідно забезпечити вітчизняних освітян адекватними педагогічними технологіями. А це означає, що слід підготувати та перепідготувати майже весь педагогічний корпус щодо забезпечення мобільності українських педагогів і викладачів на європейському рівні, створити власний програмний продукт, тобто, новий освіті Європи – новий європейський учитель.

Оновлюються функції вищої школи. Це сьогодні не тільки підготовка фахівців, як раніше говорили, для народного господарства. Усе більше і більше вища освіта стає обов'язковим етапом у розвитку особистості, вона стала більш масовою і цим самим створюються передумови для інноваційного розвитку, переходу до науково-інформаційних технологій. І тому у визначенні масштабів підготовки фахівців із вищою освітою слід відійти від суто бухгалтерського підходу: стільки-то потрібно і стільки ж готуємо. Необхідно подивитися інакше: є молода людина, що здатна і бажає здобути вищу освіту. Надамо їй таку можливість – і вона стане більш розвиненою особистістю, більш свідомим громадянином. І підготуємо ліпші умови для інноваційного типу розвитку економіки, яка потребує високоосвіченої особистості. Образно кажучи, створимо потужний інтелектуальний гумус, на якому тільки й можуть проростати і бути ефективними інноваційні технології. В останні роки в освіті, і у вищій зокрема, відбулися суттєві позитивні зміни. Так, п'ять років поспіль зростає державне замовлення на студентів з

орієнтацією на підтримку практичних потреб суспільства. І цю тенденцію на збільшення кількості студентів слід підтримувати, знявши будь-які обмеження для молодих людей, котрі хочуть і можуть здобути вищу фахову освіту.

Очевидним є і те, що сформувати фахівця, здатного до новацій, обмежившись стінами університету, проблематично, тому інтеграція вищої школи, науки та виробництва до європейських стандартів є невідворотною вимогою часу. Проблеми інтеграції та адаптації вищої освіти України до європейського освітнього простору обґрунтували у своїх дослідженнях вітчизняні науковці В. Кремень, А. Павленко, В. Луговий, О. Падалка, Ю. Зіньковський, Я. Болюбаш, М. Степко, К. Левківський, І. Тимошенко та інші.

Для вищої освіти України проблема входження у європейський освітній простір є надзвичайно важливою, оскільки це стане кроком ефективного входження до світового співтовариства. Прийняття “правил гри” єдиного соціально-економічного простору починається з усвідомлення вимог сучасної глобалізації та формування відповідної політики внутрішньої перебудови. Водночас, вища освіта має захистити самобутність та унікальність вітчизняної школи, зберегти свої кращі традиції.

Усвідомлення доленосної ролі освіти і вищої зокрема, в розвитку сучасного суспільства стало основою прийняття багатьма країнами світу стратегічних проектів і програм: “Освіта двотисячного року” (ФРН), “Освіта Америки XXI століття” (США), “Освіта майбутнього” (Франція), “Модель освіти XXI століття” (Японія)

та інші, в яких основні напрями розвитку національних систем освіти розглядаються як вирішальний фактор досягнення конкурентоспроможності як самого університету, так і країни в світовому просторі та забезпечення її сталого економічного і соціального розвитку.

Конкурентоспроможний університет – це ВНЗ, спроможний займати та утримувати стійкі позиції на певних сегментах європейського та світового ринку освітніх послуг і продуктів інтелектуальної діяльності завдяки ефективній реалізації науково-педагогічного потенціалу, розвинутій інноваційній системі та достатності фінансових ресурсів, які забезпечують високу якість навчання і досліджень [5, с. 77].

Лідруючі позиції в сучасних освітніх системах і світових академічних рейтингах займають університети синергійного поєднання освіти і науки, тобто, які мають високий рівень “дослідницької конкурентоспроможності”, а діяльність таких інституцій набуває мультинаціонального, глобального масштабу [6, с. 7].

Функціонування інфраструктур у підсистемах освіти, що опікуються підтриманням наукової та інформаційної діяльності в системі освіти, забезпечують усталену систему знань і компетентностей, відповідно до запитів і проблем розвитку економіки, утворюють новий синтез – освітньо-наукові кластери.

Об'єднання у освітньо-науковий кластер на основі вертикальної інтеграції формує не еkleктичну концентрацію різноманітних знань і технологічних винаходів, а певну систему розповсюдження нових знань і технологій [7, с. 6]. Загалом, у

сучасній парадигмі розвитку відбувається переорієнтація на головний ресурс – інтелектуальний капітал, продуцентами і носіями якого є університети [8, с. 84].

У процесі дослідження нами розроблена теоретична модель кластерної системи економіки знань з використанням інноваційних новітніх технологій, наявністю міжсуб'єктивних інноваційних зв'язків як особливого компонента, що значною мірою визначає швидкість перетворення знань у технології та їх дифузії в економіці (рис. 1).

Як видно із рис. 1, взаємозв'язаними складовими економіки знань є система неперервної освіти та її інвестиційно-інноваційне забезпечення; сектори виробництва, комерціалізації та практичного використання нового знання; ефективна інноваційна система реальної економіки, яка об'єднує і забезпечує інформацією всі ринкові суб'єкти на рівні держави.

Теоретична модель кластерної системи економіки знань свідчить, що “виходом” для середньої школи є вища школа, для якої, у свою чергу, “вихід” – вітчизняна економіка, тобто підприємства, організації та структури різних типів, які потребують фахівців з вищою освітою. Іншими словами, економіка має впливати на систему вищої освіти через вимоги до неї щодо якості навчання, необхідної номенклатури спеціальностей тощо.

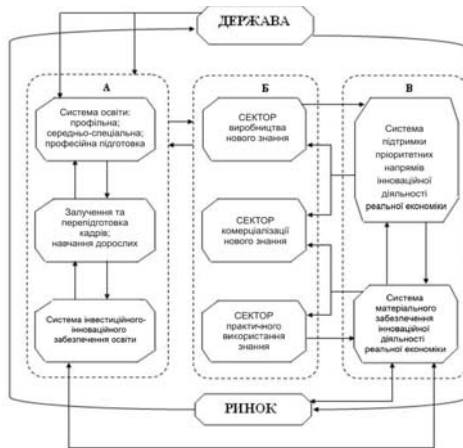

Рис. 1. Теоретична модель кластерної системи економіки знань

В практичній площині, як приклад, можна навести створення освітньо-наукового кластера на базі регіонального унікального багатопрофільного вищого навчального закладу сучасного типу, який органічно об'єднав державні навчальні заклади освіти I-IV рівня акредитації і науково-дослідні структури Криворізького залізорудного басейну – державного вищого навчального закладу “Криворізький національний університет”.

Криворізький національний університет надає вищу освіту з 46 напрямів підготовки та 72 спеціальностей, спеціалізацій. Підготовка фахівців здійснюється за державним замовленням та на госпрозрахункових засадах з наданням освітньо-кваліфікаційних рівнів: бакалавр, спеціаліст, магістр, кандидат та доктор наук.

Маючи в своїй структурі потужні науково-дослідні інститути, науково-педагогічний склад Криворізького національного університету постійно робить значний внесок у пошук та розробку нових наукових підходів та методів вирішення актуальних питань для реального сектору економіки.

Функціонування такого освітньо-наукового кластера на рівні регіону посилює роль освіти при переході до економіки знань, підвищує рівень наукових досліджень на засадах сучасної парадигми інноваційного розвитку, покращує взаємозв'язок науки і регіонального сектору економіки та соціально-економічний розвиток регіону і країни в цілому, стає повноцінним суб'єктом економічних відносин, в тому числі міжнародних, ключовим елементом національних інноваційних систем.

Отже, визначальними чинниками конкурентного статусу сучасного університету є його здатність ефективно продукувати й поширювати нові знання та формувати й підтримувати дієву мережу різноманітних відносин (реляцій) зі своїми партнерами – іншими освітніми та дослідницькими організаціями, державними інституціями, неурядовими та громадськими організаціями, бізнес-середовищем тощо [9, с. 80].

Конкурентоспроможність вітчизняних університетів є найбільш актуальним питанням сьогодення, де матеріальне забезпечення та фінансові можливості ВНЗ суттєво різняться від європейських вимог, що знижує ефективність конкурентної боротьби на ринках освіти та праці.

Відповідно до наявних експертних оцінок, загальна ситуація в системі вищої освіти країни характеризується такими проблемними факторами: кількість випускників ВНЗ не

відповідає потребам національної економіки; система освіти не розвиває важливі для конкурентоспроможності країни вміння та навички у студентів; кошти, які виділяються на освіту, витрачаються недостатньо ефективно; навчальним закладам не вистачає фінансової та академічної автономії; у державі слабка система управління і контролю якості освіти тощо [10, с. 29-32].

Водночас багато міжнародних організацій та експертів відзначають істотний потенціал розвитку української вищої школи. Україна належить до світових лідерів за показником частки населення віком від 25 років, яке має вищу освіту. За даними ЮНЕСКО, значення цього індикатора поширення вищої освіти становить 38 %, у тому числі серед чоловіків – 35,8%, серед жінок – 39,7%. На загальноєвропейському рівні освітній потенціал держави поступається лише Росії (рівень поширення вищої освіти становить 54,8%), а на глобальному – США (38,6%), Ізраїлю (42,6%) та Канаді (43,9%) [11]. Нині в середньому кожен сьомий працівник української молоді (віком від 17-22 років) навчається у ВНЗ III-IV рівнів акредитації. Показовим є не тільки рівень охоплення молоді університетською освітою, але і його значна позитивна динаміка за останнє десятиліття, навіть за наявності демографічного спаду [12].

Сьогодні в Україні існує достатня кількість опублікованих інформаційних матеріалів щодо Болонського процесу, становлення і поширення європейської зони вищої освіти, досвіду реформування національних систем вищої освіти європейських країн.

Серед шести ключових цілей формування єдиного європейського

простору вищої освіти потребують подальшого врегулювання питання не тільки на рівні університетів, але і міжнародному, визнання єдиних вимог до змісту освіти, можливість одночасного отримання дипломів вищих навчальних закладів різних країн, їх конвертованості та визнання, і головне – зростання мотивації у навчанні нинішніх студентів. Ці питання поки що вирішуються здебільшого університетами на двосторонніх угодах про співпрацю, але нагальною є необхідність врегулювання їх на міжнародному рівні.

Одним з цікавих явищ сучасного розвитку світового освітнього ринку стала поява та стрімке поширення так званої “транскордонної освіти” (transborder education). До ТКО відносять усі види програм вищої освіти, навчальних курсів чи освітніх послуг, при наданні яких студенти знаходяться в іншій країні, ніж та, з якої ВНЗ, що присвоює диплом. Програми можуть належати освітній системі іншої країни, бути реалізованими незалежно від освітньої системи іншої країни, а також бути реалізованими незалежно від будь-якої національної системи освіти.

Поширення ТКО стало можливим із застосуванням новітніх інформаційних технологій і є реальним кроком до глобалізації освітніх ринків. Це супроводжується всіма проявами конкурентної боротьби, у тому числі і за ринки [13, с. 162].

Реформування вітчизняної системи вищої освіти у контексті європейського освітнього простору зумовлює конкретні зміни і в навчанні в університеті на всіх рівнях: програми, змісту, форм і технологій

навчання, організації контролю навчання.

Програма навчання, як відомо, має складатися відповідно до кінцевої мети навчання. Проте, добре відомо, що різні види професійної діяльності, навіть підготовка майбутніх фахівців одного профілю, передбачають неоднакове використання навчального навантаження, як наприклад, українськими та польськими освітніми закладами.

Характерні для сучасного етапу інформатизаційної сфери диференціація науки і поглиблення спеціалізації зумовлюють більш чітку експлікацію мети фахової освіти у вузі – формування фахової культурної компетенції студента в її професійному варіанті (фахова професійна комунікативна компетенція), яка заснована на двох основних циклах – доступневому та післяступневому. Доступ до другого циклу буде вимагати успішного завершення першого циклу навчання тривалістю не менше трьох років (у європейських країнах навчання бакалаврського циклу складає три роки, в Україні – чотири роки). Ступінь, що присуджується після першого циклу (бакалавр), повинен бути затребуваним на європейському ринку праці як кваліфікація відповідного рівня. Другий цикл спрямований на отримання ступеня магістра (європейська освітня програма передбачає два роки навчання, українська – один рік), і/або доктора, як прийнято в багатьох європейських країнах.

Національний стандарт, як відомо, включає такі складові, як освітньо-кваліфікаційні характеристики, освітньо-професійні програми та єдину систему оцінювання якості вищої освіти за певними напрямками.

Тому одним із першочергових завдань підвищення ефективності професійної освіти, її відповідності європейським стандартам є розробка навчальних програм та навчальних планів для бакалаврів та магістрів різних спеціальностей, розробка критеріїв визначення рівнів фахової підготовки на кожному етапі навчання відповідно до ступеня, що набувається.

Із часу поглиблення освітніх відносин між Україною та Європейським союзом вітчизняна методика навчання у ВНЗ почала більш демократично ставитись до розробок зарубіжних методистів і динамічніше переймати їх досвід. Однак, аналіз наукових досліджень, програм навчання, узагальнений досвід викладання у вузі свідчить про те, що калькулювання назв курсів на європейський зразок неможливе без глибокого переосмислення перебудови навчального процесу в залежності від мети навчання кожного курсу, розробки відповідних навчальних матеріалів.

Існують також проблеми теоретико-методологічного, науково-методичного, навчально-організаційного характеру, зумовлені роздільністю навчальних програм для конкретних факультетів і спеціальностей, кількістю навчальних годин, передбачених програмою для аудиторної і самостійної роботи, структурою та тривалістю курсів.

З метою уніфікації структури професійної освіти, інтеграції потреб у одержанні професійної освіти на різних рівнях, які є валідними у європейському просторі, розробка оптимальної моделі багаторівневого навчання при введенні європрограм потребує перш за все ретельного аналізу проблем і особливостей навчання, обґрунтування підходів до

розроблення і удосконалення системи професійної освіти в нових умовах навчання, тобто, більш чітка експлікація мети навчання для кожної окремої спеціальності, уточнений перелік комунікативних навичок і вмінь, змісту навчання.

Входження національної освіти в європейський освітній простір вимагає також синтезу дисциплінарних знань, тому майбутні фахівці повинні вміти користуватись апаратом фахової підготовки в інтегративному зв'язку з іншими дисциплінами, що стане підґрунтям і засобом вирішення завдань у професійній діяльності.

Основними зв'язками, звичайно, виступає координація взаємозв'язку з професійно орієнтованими дисциплінами. Саме ці зв'язки визначатимуть основний зміст навчання та базис фахового професійного спрямування.

На жаль, необхідно констатувати, що інформації та знанням також властива здатність морально старіти, що може зменшувати їх суспільну цінність. У сфері освіти швидко "старіння знань" має особливе значення. Професійна освіта, на нашу думку, завжди повинна орієнтуватися на конкретні вимоги стосовно знань і навичок працівників. На цьому рівні старіння знань, що помітно прискорюється разом зі стрімкими темпами інноваційного прогресу, вимагає постійного оновлення змісту підготовки тих знань, що передаються у процесі навчання [13, с. 18].

Сучасна практика викладання у вищих навчальних закладах освіти свідчить про те, що вирішити проблеми підвищення якості освіти, її відповідності європейським стандартам неможливо без переосмислення засад процесу самого навчання. Зміни охоплюють практично всі елементи педагогічної

системи, і в першу чергу, характер взаємодії студент-викладач. Викладач все частіше з організатора навчальної роботи перетворюється на своєрідного і часто непомітного помічника студента. Така практика та власний викладацький досвід має позитивний ефект, особливо у роботі зі студентами четвертого (бакалаврського) та магістерського курсів, які мають вищий фаховий рівень підготовки.

Вплив на студентів може значною мірою визначитися не тільки особистими та професійними навичками педагога, а й педагогічними технологіями, що містять певний концептуальний підхід, форми та методи навчального процесу [13, с. 16]. Отже, зміна ролі викладача у навчальному процесі відбивається не тільки на відборі й організації змісту навчання, а й визначенні методів і технологій навчання. Євроінтеграційні процеси в освіті стають своєрідним каталізатором передової педагогічної теорії та практики, спрямованої на розвиток особистості студента, спроможного реалізувати свої власні освітянські проекти, студента, який прагне до самовдосконалення та неперервності навчання протягом усього життя. Процес інтеграції України в європейське економічне і політичне співтовариство розкриває інновації, переваги та проблеми впровадження інформаційних інтерактивних, мультимедійних технологій у педагогічний дискурс при реформуванні вітчизняної освіти [14, с. 8-11; 15; 16, с. 119].

Інноваційні технології в освіті – це, насамперед, не тільки інформаційні й комунікаційні технології, що нерозривно пов'язані із застосуванням сучасних умов навчання, в яких розгортається педагогічний дискурс, а

і зростання інформаційної грамотності і культури дискурсантів [17, с. 56].

Враховуючи специфіку постійного розвитку інформаційних технологій в наш час та вимоги до розробок нових навчальних програм на базі їх застосування, зрозумілим стає і необхідність підвищення інформаційної грамотності, яка в інформаційному суспільстві ускладнюється і зростає до стадії інформаційної культури.

Незважаючи на певну кількість наукових досліджень в цьому напрямку (С. Загребельний, Н. Гендіна, І. Роберт, О. Кивлюк), проблема інформаційної культури при підготовці фахівця європейського рівня залишається недостатньо дослідженою. Відповідно, виникає необхідність посилення інформаційної культури при формуванні нової концепції освітнього результату.

Однозначно сформульованого визначення поняття "інформаційна культура" в освіті не існує. Нині відсутні дослідження, в яких комплексно вивчено зазначену проблему, а тому серед науковців склалися певні суперечності у визначеннях "інформаційна грамотність" та "інформаційна культура".

На нашу думку, останню слід розглядати як різновид загальної культури людини. Так, Г. Вишинська виокремлює два рівні розуміння основ інформаційної культури особистості: перший рівень пов'язаний із розкриттям змісту сукупності знань, навичок, умінь, що безпосередньо відповідають діяльності людини в інформаційному середовищі, другий рівень розуміння пов'язаний із характеристикою необхідних змін складників культури особистості [18, с. 165].

Загалом "інформаційна культура – це, насамперед, глибоке розуміння суті процесів обробки інформації" [19]. Отже, оновлена модель освіти має базуватися на індустрії інформаційних технологій та інформаційній культурі.

Сучасні засоби значно полегшують роботу викладача, допомагають йому подавати скоріше і в більшому обсязі необхідну інформацію своїм студентам. І все ж таки, на наше переконання, вузівського педагога зі значним досвідом, його індивідуальний, а можливо, неповторний педагогічний вплив на особистість студента не можуть замінити жодні сучасні технології. У справі досягнення більш якісного навчання, глибших знань тих, хто навчається, вони не є панацеєю, а вирішальним в освітянській справі залишається викладач.

Висновок. Функціонування народного господарства країни в умовах ринкової економіки неминуче впливає на зміну різних соціальних структур і їх зміст. Не уникає цього і система освіти. Сучасна філософія і стратегія перезавантаження нової парадигми розвитку освіти має забезпечити оптимальну та ефективну взаємодію функціонування системи неперервної освіти в умовах навчально-наукового комплексу – профільної, середньої і вищої професійної освіти, розбудову національної освіти в умовах інтеграції її до європейського освітнього простору, перехід до виробництва нових знань, підготовку конкурентоспроможних фахівців європейського типу, бути інноватором нової філософії освітньої політики держави та отримати геополітичні, економічні та соціогуманітарні переваги в трансформаціях глобалізованого світу.

Література

1. *Кулішов В. В.* Стратегія розвитку України в умовах глобалізації / В. В. Кулішов // Економічний аналіз. Зб. наук. праць. Випуск 12. Частина 1. ТНЕУ : Тернопіль, 2013. – С. 175-178.
2. *Вачевський М. В.* Основи економіки. Навчальний посібник / М. В. Вачевський, В. М. Мадзігон та ін. – К. : Педагогічна думка, 2007. – 612 с.
12. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки : Указ Президента України № 344/2013 від 25 червня 2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.president.gov.ua/>
13. *Корнійчук Л.* Сталий розвиток і глобальна місія України. / Л. Корнійчук, В. Шевчук // Економіка України. – 2009. – № 5 (570). – С. 11-15.
3. *Сацик В. І.* Ключові фактори становлення конкурентоспроможних університетів / В. І. Сацик // Економіка України. – 2008. – № 5 (618) – С. 75-90.
4. *Teich A. H.* Research Competitiveness and National Science Policy / A. H. Teich // Strategies for Competitiveness in Academic Research; [Hauger J.S. & McEaney C. eds.]. – Washington, DC: American Association for the Advancement of Science, 2000.
5. *Кулішов В. В.* Кластер-основа інноваційного розвитку економіки / В. В. Кулішов // Інноваційна економіка. – 2013. – № 2. – С. 3-6.
6. *Лук'яненко Д.* Інноваційний ресурс економічного розвитку України: інтелектуальна місія університетів. / Д. Лук'яненко, А. Поручник // Вища школа. – 2011. – № 12. – С. 74-86.
7. *Гребешкова О. М.* Реляційна парадигма сучасного університету як знанневої організації. / О. М. Гребешкова // Вісник Криворізького економічного інституту КНУ. – 2013. – № 1. – С. 80-84.
8. Навстречу экономическому росту и процветанию: отчет о конкурентоспособности регионов Украины. 2011. – Фонд “Эффективное управление” [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.feg.org.ua/ru/news/foundation_news/fond_effektivnoe_upravlenie_provodit_nacionalnyu_p_rezentaciyu_6_go_otcheta_o_konkurentosposobnosti_regionov_ukra_2013.html.
9. Global Education Digest 2011. Comparing Education Statistics Across the World. – Montreal: UNESCO Institute for Statistics, 2011.
10. World Bank Education Statistics Database EdStats [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://worldbank.org/education/edstats>.
11. *Падалка О. С.* Економіка освіти та управління : посібник // О. С. Падалка. – К. : Педагогічна думка, 2012. – 184 с.
14. *Колток Л. Б.* Педагогічний дискурс як засіб інтенсифікації навчально-виховного процесу в сучасній вищій школі : автореф. дис канд. пед. наук : 13.00.04 / Л. Б. Колток. – К., 2009. – 22 с.
15. *Склејнов Е. Л.* Интеграция интерактивных и Интернет-технологий как новое направление информатизации образования [Электронный ресурс] / Е. Л. Склејнов // Информационная среда образования и науки. – Вып. 9. – 2012. – Режим доступа : http://www.iiorao.ru/iio/pages/izdat/ison/publication/ison_2012/num_9_2012/Sklejuov.pdf.
16. *Блага О. В.* Інформаційні технології як невід'ємна складова новітнього освітнього процесу [Електронний ресурс] / О. В. Блага // Вісник Національного технічного університету України “Київський політехнічний інститут”. Філософія. Психологія. Педагогіка. – 2007. – № 2.

- Ч. 2. – Режим доступу : http://www.nbuiv.gov.ua/portal/Natural/VKPI/FRP/2007-2-2/09_Blaga.pdf
17. Морозов В. Упровадження новітніх інформаційних технологій у сучасний педагогічний дискурс. / В. Морозов // Вища освіта України. – 2013. – № 2. – С. 54-58.
18. Вишинська Г. Інформатизація як дійсність та перспективна тенденція розвитку освіти / Г. Вишинська // Філософські абрисы сучасної освіти : монографія [за заг. ред. І. Предборської]. – Суми : ВТД "Університетська книга", 2006. – С. 148-189.
19. Коломієць А. М. Інформаційна культура як основа професіоналізму педагога [Електронний ресурс] / А. М. Коломієць, Д. І. Коломієць // Проблеми сучасної педагогічної освіти: педагогіка і психологія. Зб. наук.праць. – Вип. 33. – Ч. 2. – 2011. – Режим доступу : http://www.nbuiv.gov.ua/portal/soc_gum/pspo/2011_33_2/Kolomiec.pdf

ПАДАЛКА ОЛЕГ СЕМЁНОВИЧ,
КУЛИШОВ ВЛАДИМИР
ВАСИЛЬЕВИЧ.
НАЦИОНАЛЬНОЕ И ЕВРОПЕЙСКОЕ
ОБРАЗОВАНИЕ: ДОСТИЖЕНИЯ
И РЕЗУЛЬТАТЫ

В статье рассматриваются вопросы развития национального образования в контексте инновационного обновления его содержания, анализируется современное состояние развития образования, обосновываются направления совершенствования парадигмы развития высшего образования, углубленную ее связь с практикой рыночных трансформаций, нормативной согласованности с европейскими стандартами, достижения и перспективы в условиях интеграции в европейскую образовательную систему.

PADALKA OLEG,
KULISHOV VOLODYMYR.
NATIONAL AND EUROPEAN
EDUCATION: ACHIEVEMENTS AND
ACQUISITION

The article deals with the development of national education in the context of innovation of educational content, analyzes the current state of education development, grounds the areas of paradigm improvement of higher education, in-depth connection with the practice of market transformations, regulatory conformity with European standards, achievements and prospects in time of integration into the European education system.